

Міністерство освіти і науки України
Бердянський державний педагогічний університет
кафедра соціальної роботи та інклюзивної освіти

Допущено до захисту
Завідувачка кафедри
 Катерина ПЕТРОВСЬКА
«22» квітня 2026

РОЛЬ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Кваліфікаційна робота бакалавра

Виконавець: здобувачка першого
рівня вищої освіти, групи 405СР-з
Галузь знань 23 Соціальна робота
Спеціальність 231 Соціальна робота
Освітньо-професійна програма:
Соціальна робота та соціальна
педагогіка
Юлія ТКАЧОВА

Науковий керівник:
ас. Алла МЕЛЬНИЧУК

Рецензент:
ст. викладач Наталія МАЦЕЙКО

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ.....	6
1.1. Поняття та сутність домашнього насильства.....	6
1.2. Нормативно-правове забезпечення протидії домашньому насильству....	12
1.3. Особливості соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства.....	19
Висновки до першого розділу	24
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА	26
2.1. Аналіз діяльності Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради щодо попередження домашнього насильства.....	26
2.2 Розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності соціальних працівників щодо попередження домашнього насильства.....	33
Висновки до другого розділу.....	40
ВИСНОВКИ	42
ДЕКЛАРАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ГШІ	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	45

ВСТУП

Проблема домашнього насильства залишається однією з найгостріших соціальних проблем сучасного суспільства, оскільки вона безпосередньо пов'язана з порушенням прав людини, загрозою життю та здоров'ю особистості, а також деструктивно впливає на функціонування сім'ї як основного соціального інституту. Домашнє насильство має багатовимірний характер і проявляється у фізичній, психологічній, економічній та сексуальній формах, що призводять до серйозних наслідків як для окремої людини, так і для суспільства загалом. Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах соціально-економічної нестабільності та воєнних викликів, які спричиняють зростання напруженості в сім'ях і збільшення кількості випадків насильства.

Важливим аспектом є необхідність підвищення ефективності системи попередження домашнього насильства, що включає комплекс заходів, спрямованих на раннє виявлення, профілактику та надання допомоги постраждалим. У цьому контексті ключову роль відіграють соціальні працівники, які забезпечують безпосередню роботу з різними категоріями населення, здійснюють соціальний супровід, консультування, кризове втручання та координацію міжвідомчої взаємодії.

Незважаючи на наявність нормативно-правової бази в Україні, зокрема Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», практика реалізації державної політики у цій сфері виявляє низку проблем. Серед них – недостатній рівень ресурсного забезпечення соціальних служб, потреба у підвищенні професійної компетентності фахівців, недосконалість механізмів міжвідомчої взаємодії та недостатня обізнаність населення щодо можливостей отримання допомоги.

Вивчення проблеми попередження домашнього насильства та ролі соціальних працівників у цій сфері здійснювалося низкою українських і зарубіжних науковців, які досліджували різні аспекти цього складного

соціального явища. Зокрема, питання сутності, причин і наслідків домашнього насильства висвітлювали О. Бандурка, І. Трубавіна, Л. Ковальчук, Н. Максимова та ін.; у контексті соціальної роботи з постраждалими від насильства дослідження проводили Т. Семигіна, О. Безпалько, І. Зверева, Г. Лактіонова та ін.; щодо професійної діяльності соціальних працівників у сфері соціального захисту населення значний внесок зробили В. Полтавець, А. Капська, Л. Тюптя, І. Мигович та ін.

Окремі аспекти нормативно-правового забезпечення протидії домашньому насильству та реалізації державної політики у цій сфері досліджували О. Дроздова, Н. Оніщенко, В. Коваленко, С. Стеценко та ін.; питання міжвідомчої взаємодії та організації соціальних послуг у сфері запобігання насильству розглядали Н. Гусак, О. Караман, І. Козубовська, С. Харченко та ін. Водночас проблеми профілактики домашнього насильства, зокрема раннього виявлення, соціального супроводу сімей групи ризику та впровадження інноваційних технологій соціальної роботи, досліджували Л. Міщик, О. Плахотнік, В. Бочелюк, О. Яременко та ін.

Попри значну кількість наукових праць, окремі аспекти проблеми, зокрема практичні механізми підвищення ефективності діяльності соціальних працівників у попередженні домашнього насильства, потребують подальшого наукового осмислення та удосконалення, що й зумовлює доцільність більш ґрунтовного дослідження цієї тематики.

Підвищення ефективності діяльності соціальних працівників у сфері попередження домашнього насильства потребує впровадження сучасних підходів і технологій соціальної роботи, орієнтованих на потреби клієнтів і принципи міждисциплінарної взаємодії. Дослідження ролі соціальних працівників у цьому процесі сприятиме визначенню шляхів удосконалення їх професійної діяльності, розробці практичних рекомендацій та зміцненню системи соціального захисту населення.

Об'єкт дослідження – процес попередження домашнього насильства в системі соціальної роботи.

Предмет дослідження – зміст, форми та методи діяльності соціальних працівників у попередженні домашнього насильства.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та проаналізувати роль соціальних працівників у попередженні домашнього насильства, а також розробити практичні рекомендації щодо підвищення ефективності їх професійної діяльності.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття, сутність, причини та форми домашнього насильства.
2. Дослідити нормативно-правове забезпечення протидії домашньому насильству в Україні.
3. Охарактеризувати зміст, функції та напрями соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства.
4. Проаналізувати діяльність центру надання соціальних послуг та розробити рекомендації щодо підвищення ефективності роботи соціальних працівників.

Методи дослідження: *теоретичні* (аналіз, синтез, узагальнення та систематизація наукових джерел з метою визначення сутності домашнього насильства та ролі соціальних працівників); *емпіричні* (аналіз діяльності соціальних служб, узагальнення практичного досвіду); *порівняльний метод* – для зіставлення підходів до попередження домашнього насильства; *описовий метод* – для висвітлення результатів дослідження та формулювання висновків і рекомендацій.

Структура дослідження: робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків. Робота містить 46 сторінок основного тексту. Загальний обсяг роботи – 52 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОБЛЕМИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ

1.1. Поняття та сутність домашнього насильства

Проблема домашнього насильства є однією з найбільш актуальних у сучасному суспільстві, оскільки вона безпосередньо пов'язана з порушенням прав людини, загрозою фізичному та психічному здоров'ю особистості, а також деструктивно впливає на функціонування сім'ї як базового соціального інституту. Незважаючи на те, що сім'я традиційно розглядається як простір безпеки, підтримки та взаєморозуміння, у багатьох випадках вона стає середовищем прояву різних форм насильства.

У науковій літературі та нормативно-правових актах існують різні підходи до визначення поняття «домашнє насильство», що зумовлює необхідність його ґрунтовного аналізу. Важливим є не лише визначення цього явища, але й розкриття його сутності, основних ознак, форм прояву, причин виникнення та наслідків для особистості й суспільства загалом.

Особливу увагу слід приділити системному характеру домашнього насильства, його прихованості та складності виявлення, що значно ускладнює процес надання допомоги постраждалим особам. Крім того, розуміння сутності цього явища є необхідною передумовою для ефективної організації соціальної роботи у сфері його попередження.

У сучасній науковій літературі відсутнє єдине універсальне визначення поняття «домашнє насильство», що зумовлено складністю та багатовимірністю цього соціального явища. Різні науковці підходять до його трактування з позицій правового, соціологічного, психологічного та соціально-педагогічного аналізу, акцентуючи увагу на окремих аспектах проблеми.

З правової точки зору домашнє насильство розглядається як протиправне діяння, що полягає у вчиненні фізичного, психологічного, економічного чи

сексуального насильства в межах сім'ї або між особами, які проживають однією сім'єю. Відповідно до законодавчого підходу, домашнє насильство визначається як дії або бездіяльність, що спричиняють або можуть спричинити шкоду фізичному чи психічному здоров'ю постраждалої особи [7, с. 23]. Такий підхід підкреслює юридичну відповідальність та необхідність державного втручання у випадках насильства.

Соціологічний підхід акцентує увагу на домашньому насильстві як соціальному явищі, що виникає внаслідок нерівності влади, гендерних стереотипів та соціально-економічних умов [3, с. 114]. У цьому контексті насильство розглядається як форма соціальної взаємодії, в якій один із членів сім'ї намагається встановити контроль і домінування над іншим.

З позицій психологічного підходу домашнє насильство визначається як форма деструктивної поведінки, що проявляється у заподіянні шкоди емоційному стану особистості, приниженні, залякуванні або маніпулюванні [9, с. 132]. Дослідники наголошують на глибоких психотравмуючих наслідках такого впливу, які можуть мати довготривалий характер і впливати на подальший розвиток особистості.

Соціально-педагогічний підхід розглядає домашнє насильство як наслідок дисфункцій сім'ї та порушення її виховного потенціалу [19, с. 92]. У межах цього підходу особлива увага приділяється умовам соціалізації особистості, сімейному середовищу та ролі виховання у формуванні моделей поведінки.

Аналіз різних підходів до визначення поняття «домашнє насильство» свідчить про його складну природу, що поєднує правові, соціальні та психологічні аспекти. Це зумовлює необхідність комплексного підходу до розуміння та вирішення цієї проблеми в практиці соціальної роботи.

Важливим елементом розуміння сутності домашнього насильства є визначення його основних ознак, які дозволяють відмежувати це явище від інших форм конфліктної взаємодії в сім'ї. Однією з ключових ознак є системність і повторюваність насильницьких дій. Домашнє насильство, як

правило, не є одноразовим актом, а має циклічний характер, що проявляється у періодичному повторенні агресивної поведінки, формуванні так званого «циклу насильства».

Іншою важливою ознакою є наявність влади та контролю з боку кривдника. Насильство використовується як інструмент домінування над іншою особою, обмеження її свободи, підпорядкування волі та поведінки. Такий контроль може проявлятися не лише у фізичному впливі, але й у психологічному тиску, економічній залежності або соціальній ізоляції постраждалої особи.

Характерною ознакою домашнього насильства є також його прихований характер. Більшість випадків насильства відбувається у приватній сфері сімейного життя, що ускладнює їх виявлення та своєчасне реагування з боку суспільства і відповідних служб. Постраждалі часто не звертаються по допомогу через страх, сором, залежність від кривдника або недовіру до інституцій.

Ще однією ознакою є порушення прав і свобод людини. Домашнє насильство посягає на базові права особистості, зокрема право на життя, безпеку, гідність і свободу. Воно супроводжується заподіянням фізичної, психологічної чи матеріальної шкоди, що негативно впливає на всі сфери життєдіяльності людини [18, с. 205].

Сукупність перелічених ознак дозволяє глибше зрозуміти природу домашнього насильства та підкреслює необхідність комплексного підходу до його попередження і подолання.

У науковій літературі та законодавстві залежно від характеру дій і наслідків виокремлюють кілька основних *видів домашнього насильства*.

Найбільш очевидним є фізичне насильство, яке передбачає застосування сили та спричинення тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості. До нього належать побиття, штовхання, удари, обмеження у пересуванні, позбавлення сну або їжі. Цей вид насильства має безпосередні наслідки для здоров'я і життя людини та часто супроводжується іншими формами насильницької поведінки.

Психологічне (емоційне) насильство проявляється у формі образ, принижень, погроз, залякування, переслідування, маніпулювання та контролю. Воно спрямоване на підриг самооцінки постраждалої особи, викликає почуття страху, тривоги, безпорадності та може мати довготривалі психічні наслідки [2, с. 216].

Економічне насильство пов'язане з обмеженням або позбавленням доступу до матеріальних ресурсів. Це може проявлятися у забороні працювати, контролі доходів, привласненні коштів, позбавленні житла чи необхідних засобів для існування. Така форма насильства створює залежність постраждалої особи від кривдника та ускладнює можливість виходу з насильницьких відносин [15].

Сексуальне насильство включає будь-які дії сексуального характеру, вчинені без добровільної згоди особи. До нього належать примушування до статевих стосунків, небажаних форм інтимної близькості, а також інші дії, що порушують сексуальну недоторканність і гідність людини.

У реальному житті ці види насильства рідко існують ізольовано і зазвичай поєднуються між собою, утворюючи складні форми впливу. Усвідомлення різноманітності форм домашнього насильства є важливим для своєчасного їх виявлення та надання ефективної допомоги постраждалим особам [4].

Важливим напрямом дослідження сутності домашнього насильства є аналіз *причин і факторів*, що зумовлюють його виникнення. Це явище має багатофакторний характер і формується під впливом сукупності соціальних, психологічних, економічних і культурних чинників, які взаємодіють між собою.

До соціально-економічних факторів належать низький рівень матеріального забезпечення, безробіття, нестабільність доходів, житлові проблеми, а також загальна соціальна напруженість у суспільстві. Такі умови можуть провокувати конфлікти в сім'ї, підвищувати рівень стресу та сприяти виникненню агресивної поведінки. Особливої актуальності ці фактори

набувають у кризових ситуаціях, зокрема в умовах воєнних дій або економічної нестабільності.

Психологічні фактори пов'язані з індивідуальними особливостями особистості кривдника та постраждалого. Серед них – низький рівень самоконтролю, агресивність, наявність травматичного досвіду в дитинстві, зокрема пережите насильство, а також залежності (алкогольна, наркотична). Важливу роль відіграють і особливості емоційної регуляції, комунікативні навички та здатність до конструктивного вирішення конфліктів.

Суттєвий вплив мають культурні та гендерні фактори, зокрема усталені стереотипи щодо ролей чоловіка і жінки в сім'ї, толерантність до насильства як способу вирішення конфліктів, а також патріархальні установки, які виправдовують домінування однієї особи над іншою. У деяких випадках насильство може сприйматися як «нормальна» або допустима поведінка [5, с. 164].

Окремо варто виділити сімейні фактори, такі як дисфункційність сім'ї, конфліктні стосунки між її членами, відсутність емоційної підтримки, низький рівень батьківської компетентності. У сукупності ці чинники створюють сприятливе середовище для виникнення та відтворення насильницьких моделей поведінки [8, с. 15].

Домашнє насильство має глибокі та багатовимірні наслідки, які охоплюють фізичну, психологічну та соціальну сфери життя постраждалої особи. Його вплив не обмежується короткотривалими проявами, а часто має тривалий, інколи незворотний характер, що позначається на якості життя людини та її здатності до повноцінного функціонування в суспільстві.

Фізичні наслідки домашнього насильства проявляються у вигляді тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості – від синців і подряпин до серйозних травм, інвалідності або навіть летальних випадків. Окрім безпосередніх травм, можливі хронічні захворювання, погіршення загального стану здоров'я, порушення сну, апетиту та інші соматичні розлади.

Психологічні наслідки є не менш серйозними і часто мають довготривалий характер. Постраждалі можуть відчувати постійний страх, тривожність, депресивні стани, зниження самооцінки, почуття провини та безпорадності. У багатьох випадках формується посттравматичний стресовий розлад, що впливає на емоційний стан і поведінку людини. Особливо вразливими є діти, які стають свідками або жертвами насильства, оскільки це негативно позначається на їх психічному розвитку, формуванні особистості та соціальних навичках.

Соціальні наслідки домашнього насильства проявляються у порушенні міжособистісних зв'язків, соціальній ізоляції, втраті роботи або зниженні працездатності. Постраждалі часто уникають контактів із соціальним оточенням, втрачають довіру до людей, що ускладнює їх інтеграцію в суспільство. Крім того, насильство в сім'ї може сприяти відтворенню агресивних моделей поведінки в наступних поколіннях [25, с. 313].

Наслідки домашнього насильства мають комплексний характер і впливають не лише на окрему особу, а й на суспільство загалом, що підкреслює необхідність своєчасного виявлення та ефективного реагування на це явище.

Отже, домашнє насильство є складним і багатовимірним соціальним явищем, що поєднує правові, психологічні та соціальні аспекти. Аналіз наукових підходів до визначення цього поняття засвідчив відсутність єдиного трактування, проте всі вони сходяться на розумінні насильства як системної деструктивної поведінки, спрямованої на встановлення контролю та домінування над іншою особою. Визначені основні ознаки домашнього насильства, зокрема повторюваність, прихований характер і порушення прав людини, дозволяють чітко ідентифікувати це явище.

Розкриття видів і форм домашнього насильства дало змогу систематизувати його прояви, а аналіз причин і факторів – усвідомити комплексність передумов його виникнення. Водночас встановлено, що

наслідки домашнього насильства мають глибокий і тривалий вплив на фізичне, психічне та соціальне благополуччя особистості.

Таким чином, ґрунтовне розуміння сутності домашнього насильства є необхідною основою для ефективної організації соціальної роботи щодо його попередження.

1.2. Нормативно-правове забезпечення протидії домашньому насильству

Ефективна протидія домашньому насильству неможлива без належного нормативно-правового забезпечення, яке визначає основні засади державної політики, механізми реагування та систему захисту постраждалих осіб. Законодавча база у цій сфері виступає важливим інструментом регулювання суспільних відносин, спрямованих на запобігання насильству, притягнення кривдників до відповідальності та надання комплексної допомоги постраждалим.

В Україні сформовано певну систему нормативно-правових актів, які регламентують діяльність суб'єктів протидії домашньому насильству, визначають їх повноваження та забезпечують міжвідомчу взаємодію. Водночас важливу роль відіграють міжнародні документи, які встановлюють загальні стандарти захисту прав людини та орієнтують державу на впровадження ефективних механізмів протидії насильству.

Аналіз нормативно-правового забезпечення дозволяє оцінити рівень розвитку державної політики у цій сфері, виявити проблемні аспекти її реалізації та окреслити напрями подальшого вдосконалення системи захисту прав постраждалих осіб.

Нормативно-правове регулювання протидії домашньому насильству в Україні має комплексний характер і охоплює систему законодавчих та підзаконних актів, спрямованих на захист прав і свобод людини, попередження насильства та надання допомоги постраждалим особам. Воно

базується на конституційних засадах, зокрема принципах верховенства права, поваги до гідності людини, рівності та недискримінації [21, с. 143].

Основу правового регулювання становлять спеціальні закони, які визначають поняття домашнього насильства, його види, суб'єктів протидії, а також механізми реагування на відповідні випадки. Важливим елементом є також норми кримінального та адміністративного законодавства, що передбачають відповідальність за вчинення насильницьких дій.

Суттєву роль у забезпеченні ефективності правового регулювання відіграє міжвідомча взаємодія органів державної влади, правоохоронних органів, соціальних служб та громадських організацій.

Національне законодавство України щодо протидії домашньому насильству становить основу правового захисту громадян та регламентує діяльність державних і недержавних інституцій у сфері попередження насильства. Його структура включає конституційні норми, спеціальні закони, положення кримінального та адміністративного права, а також підзаконні акти, які деталізують процедури реагування на випадки насильства та захист постраждалих осіб.

Конституційні основи. Конституція України [14] закріплює фундаментальні права людини та громадянина, що є ключовими у протидії домашньому насильству. Стаття 3 гарантує верховенство права, стаття 27 – право на життя, стаття 28 – право на недоторканність особистості, стаття 32 – право на охорону здоров'я, а стаття 51 – захист гідності та свободи. Ці положення забезпечують конституційний фундамент для формування спеціального законодавства у сфері попередження насильства та захисту постраждалих осіб.

Спеціальний закон – Закон України [23] – визначає основні терміни, види домашнього насильства (фізичне, психологічне, економічне та сексуальне), суб'єктів протидії та форми захисту постраждалих осіб. Закон регламентує порядок застосування заходів реагування, таких як термінові заборонні приписи щодо кривдника, обмеження контактів із постраждалим, а також

обов'язок держави забезпечувати соціальну, психологічну та юридичну підтримку потерпілим. Закон також передбачає міжвідомчу взаємодію соціальних служб, правоохоронних органів та судових інстанцій для оперативного реагування на випадки домашнього насильства.

Кримінальне законодавство. Положення Кримінального кодексу України [17] передбачають кримінальну відповідальність за різні форми насильства. Стаття 125 ККУ встановлює відповідальність за умисне легке тілесне ушкодження, стаття 126 – середньої тяжкості тілесне ушкодження, стаття 127 – катування. Стаття 152 передбачає відповідальність за насильницькі дії сексуального характеру, включаючи зґвалтування та примушування до статевих дій. Стаття 173-2 ККУ регламентує переслідування та насильство в сім'ї. Ці положення дозволяють кваліфікувати та притягувати до відповідальності осіб, які вчиняють насильство, та створюють правову основу для захисту потерпілих.

Адміністративне законодавство. Кодекс України про адміністративні правопорушення [10] передбачає відповідальність за менш тяжкі форми насильства, які не потребують кримінального переслідування, наприклад, систематичні погрози, словесне приниження або порушення прав постраждалих у побуті. Це дозволяє правоохоронним органам оперативно реагувати на конфліктні ситуації та запобігати ескалації насильства.

Підзаконні акти та методичні документи. Міністерство соціальної політики України, Національна поліція та інші органи розробляють підзаконні акти, методичні рекомендації та накази, які деталізують алгоритми дій соціальних служб, поліції та судових органів у випадках домашнього насильства. Наприклад, накази Міністерства соціальної політики щодо організації діяльності центрів соціальних служб та протоколів взаємодії між службами визначають чіткі процедури оцінки ризиків, розробки індивідуальних планів допомоги та контролю за виконанням заходів щодо кривдника.

Інші законодавчі акти. Значну роль відіграють норми Сімейного кодексу України [28], які регламентують права та обов'язки членів сім'ї, захист неповнолітніх та порядок вирішення сімейних конфліктів, а також Закон України «Про охорону дитинства», що забезпечує захист дітей від насильства та жорстокого поводження.

Таким чином, національне законодавство України формує комплексну систему правових норм, яка поєднує конституційні гарантії, спеціальні закони, положення кримінального та адміністративного права, а також підзаконні акти. Воно створює правову основу для ефективного запобігання домашньому насильству, захисту прав постраждалих осіб та організації міжвідомчої взаємодії державних і громадських інституцій.

Міжнародно-правові акти у сфері протидії домашньому насильству відіграють важливу роль у формуванні ефективної державної політики та стандартизації підходів до захисту прав постраждалих осіб. Вони встановлюють загальні принципи і норми, які орієнтують національні законодавства, спрямовані на запобігання насильству, притягнення кривдників до відповідальності та надання комплексної допомоги потерпілим. Україна, як держава-член міжнародних організацій, інтегрує ці стандарти у власну правову систему, що сприяє підвищенню ефективності протидії домашньому насильству.

Одним із ключових міжнародних документів є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству (Стамбульська конвенція) [11], яку Україна ратифікувала у 2022 році. Конвенція визначає домашнє насильство як будь-які дії фізичного, психологічного, економічного або сексуального характеру, що завдають шкоди або можуть завдати шкоди членам сім'ї чи особам, які проживають разом. Вона встановлює обов'язок держави забезпечити ефективні механізми запобігання насильству, захисту потерпілих, криміналізації актів насильства та надання доступу до соціальних і психологічних послуг. Стамбульська конвенція також акцентує увагу на міжвідомчій взаємодії та необхідності

проведення заходів для зміни суспільних стереотипів, які виправдовують насильство.

Значним є вплив *міжнародних стандартів Організації Об'єднаних Націй (ООН)*. Так, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок [12] встановлює обов'язок держав забезпечити рівні права жінок і чоловіків та запобігати насильству на ґрунті статі. Документи ООН, зокрема Пекінська декларація та Платформа дій [22], наголошують на необхідності захисту прав жінок у сімейному та соціальному середовищі, включаючи попередження та протидію домашньому насильству. ООН також розробила численні рекомендації та керівництва щодо профілактики насильства, реагування на кризи та реабілітації постраждалих.

Міжнародне право також регламентує захист дітей, які є однією з найбільш уразливих категорій у випадках домашнього насильства. Конвенція ООН про права дитини [13] передбачає право дитини на захист від всіх форм фізичного або психічного насильства, жорстокого поводження та експлуатації. Вона зобов'язує держави забезпечувати ефективні механізми реагування на випадки насильства, включно з юридичними, соціальними та психологічними заходами.

Важливе значення мають також регіональні документи Ради Європи, зокрема Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи щодо запобігання насильству в сім'ї [24], які визначають стандарти підготовки соціальних працівників, поліції, суддів і медичних працівників, залучених до роботи з постраждалими особами. Вони наголошують на важливості комплексного підходу, міжвідомчої взаємодії та моніторингу ефективності заходів.

Україна, інтегруючи міжнародно-правові стандарти у власне законодавство, забезпечує відповідність національних норм сучасним вимогам захисту прав людини та соціальної політики. Міжнародні акти визначають не лише обов'язки держави щодо криміналізації насильства, але й стандарти соціальної, психологічної та правової підтримки постраждалих осіб, що дозволяє підвищити ефективність системи запобігання домашньому

насильству. Вони створюють єдині стандарти, які регламентують запобігання, виявлення та реагування на домашнє насильство; сприяють гармонізації національного законодавства України з міжнародними нормами, підвищують відповідальність держави за захист прав громадян і забезпечують комплексний підхід до соціальної підтримки та реабілітації постраждалих осіб. Міжнародні документи визначають рамки і принципи діяльності соціальних служб, правоохоронних органів і судової системи, що є важливим для ефективної реалізації державної політики у сфері протидії домашньому насильству.

Механізми реалізації законодавства та захисту постраждалих осіб у сфері протидії домашньому насильству передбачають комплекс заходів, спрямованих на виявлення, реагування та надання підтримки постраждалим. Вони ґрунтуються на поєднанні правових, соціальних та психологічних інструментів, що забезпечують ефективне застосування норм національного та міжнародного права.

Одним із ключових механізмів є оперативне реагування органів поліції та соціальних служб на повідомлення про випадки домашнього насильства. Правоохоронні органи здійснюють виїзд на місце події, проводять первинну оцінку ситуації, документують факти насильства та застосовують термінові заходи захисту, такі як тимчасові заборонні приписи щодо кривдника. Соціальні служби надають психологічну підтримку, консультування, допомогу у забезпеченні житлом та матеріальними ресурсами, а також організовують соціальні та правові послуги для постраждалих [30].

Судові механізми реалізації законодавства включають застосування цивільних і кримінальних заходів захисту, зокрема тимчасові заборони на контакти кривдника з постраждалою особою, обмеження проживання в житловому приміщенні, притягнення до кримінальної або адміністративної відповідальності за вчинене насильство. Судовий контроль забезпечує дотримання прав постраждалих і законності дій органів влади.

Важливим елементом є міжвідомча взаємодія. Соціальні служби, поліція, медичні установи та громадські організації об'єднують зусилля для створення ефективної системи підтримки, обміну інформацією та контролю за виконанням заходів. Це дозволяє своєчасно виявляти постраждалих, оцінювати ризики та розробляти індивідуальні плани допомоги.

Крім того, законодавство передбачає профілактичні та освітні заходи, спрямовані на підвищення правової обізнаності населення, формування нетерпимості до насильства та навчання професійних кадрів соціальної сфери [35, с. 235].

Аналіз нормативно-правового забезпечення протидії домашньому насильству свідчить про те, що ефективна боротьба з цим соціальним явищем неможлива без комплексного поєднання національних та міжнародних правових актів. Конституція України, спеціальні закони, норми Кримінального та Адміністративного кодексів створюють правову основу для захисту постраждалих осіб, регламентують діяльність органів влади та соціальних служб, визначають повноваження правоохоронних органів і судових установ.

Інтеграція міжнародно-правових стандартів, таких як Стамбульська конвенція Ради Європи, документи ООН та рекомендації Ради Європи, сприяє уніфікації підходів до запобігання насильству, підвищує відповідальність держави та формує ефективні механізми підтримки постраждалих.

Механізми реалізації законодавства передбачають оперативне реагування, судовий захист, міжвідомчу взаємодію та комплексну соціальну допомогу, що забезпечує безпеку постраждалих і зменшує ризик повторного насильства. Отже, нормативно-правова база є ключовим інструментом державної політики у сфері попередження домашнього насильства.

1.3. Особливості соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства

Соціальна робота у сфері попередження домашнього насильства відіграє ключову роль у захисті прав та забезпеченні безпеки постраждалих осіб. Вона спрямована не лише на реагування на факти насильства, а й на комплексну профілактику, надання психологічної, соціальної та правової підтримки, а також на корекцію поведінки кривдника. Ефективна соціальна робота ґрунтується на системному підході, який передбачає поєднання індивідуальної допомоги, групових програм, міжвідомчої взаємодії та співпраці з громадськими організаціями.

Соціальні працівники виступають посередниками між державними органами, постраждалими та суспільством, координуючі заходи захисту, оцінку ризиків та індивідуальні плани підтримки. Вони застосовують різноманітні методи роботи – від кризового втручання до соціально-психологічного супроводу та превентивних програм. Розгляд особливостей соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства дозволяє виявити ключові функції, форми та методи діяльності, що забезпечують ефективний захист постраждалих і запобігання повторним випадкам насильства [29, с. 158].

Соціальна робота у сфері попередження домашнього насильства має надзвичайно важливе значення, оскільки забезпечує комплексний захист постраждалих осіб та сприяє зменшенню поширеності насильницьких практик у сім'ї. Вона поєднує правові, соціальні, психологічні та профілактичні заходи, що дозволяє реагувати на випадки насильства на різних рівнях – від індивідуального до суспільного.

Одним із ключових аспектів є захист прав та інтересів постраждалих, зокрема забезпечення безпеки, надання соціальної та психологічної підтримки, допомога у доступі до правових послуг, житла та матеріальних ресурсів. Соціальна робота спрямована на стабілізацію емоційного стану

постраждалих, підтримку їх соціальної адаптації та відновлення життєвих функцій, що дозволяє зменшити ризик повторного насильства та покращити якість життя.

Важливим є також профілактичний аспект соціальної роботи, який передбачає роботу з потенційними кривдниками та сім'ями, що перебувають у групі ризику. Соціальні працівники застосовують освітні, психологічні та корекційні програми, спрямовані на формування нетерпимості до насильства та розвиток конструктивних моделей поведінки.

Соціальна робота також забезпечує координацію міжвідомчої взаємодії, об'єднуючи зусилля поліції, медичних установ, судів, соціальних служб та громадських організацій. Такий комплексний підхід підвищує ефективність заходів реагування та забезпечує системність у підтримці постраждалих осіб ss[16].

Соціальна робота є ключовим інструментом державної політики у сфері протидії домашньому насильству, поєднуючи захист, профілактику та реабілітацію, що сприяє зниженню рівня насильства в сім'ях і зміцненню соціальної безпеки.

Функції соціальних працівників у сфері попередження домашнього насильства є багаторівневими та охоплюють як роботу з постраждалими, так і з кривдниками. Основним завданням соціальних працівників є забезпечення безпеки та підтримки постраждалих, що включає надання інформаційних, соціальних, психологічних та правових послуг. Вони:

- здійснюють первинну оцінку ситуації, виявляють рівень ризику повторного насильства, розробляють індивідуальні плани допомоги та супроводжують постраждалих під час звернення до медичних установ, правоохоронних органів та суду;
- виконують психологічну та соціально-педагогічну підтримку, допомагаючи відновити емоційну стабільність, підвищити самооцінку та сформувати навички безпечної поведінки;

– організовують індивідуальні консультації, групові тренінги та програми розвитку соціальних компетенцій, що сприяє інтеграції постраждалих у суспільне життя та зменшенню залежності від кривдника [6, с. 290].

Не менш важливою є робота з кривдником, яка включає проведення корекційних програм, психопрофілактичних заходів та медіації для зменшення насильницької поведінки. Соціальні працівники оцінюють мотиви, ступінь ризику та можливість повторення насильства, а також координують співпрацю з правоохоронними органами і судовими установами для забезпечення відповідальності кривдника.

Крім того, соціальні працівники виконують координаційно-організаційну функцію, забезпечуючи взаємодію між державними органами, громадськими організаціями та соціальними службами. Це дозволяє системно вирішувати питання захисту постраждалих, попередження насильства та ефективного використання ресурсів соціальної підтримки [27].

Форми та методи соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства визначаються специфікою потреб постраждалих, різноманітністю проявів насильства та завданнями, які ставлять перед собою соціальні працівники. Вони спрямовані на захист постраждалих осіб, зниження ризику повторних випадків насильства, соціальну реабілітацію та профілактику насильницьких моделей поведінки.

Індивідуальні консультації та соціальне супроводження є однією з основних форм роботи. Вони передбачають безпосередню взаємодію соціального працівника з постраждалою особою або сім'єю, оцінку потреб та ресурсів, складання індивідуального плану підтримки та моніторинг його виконання. У рамках індивідуальної роботи застосовуються методи активного слухання, психологічного консультування, кризового втручання та соціального патронату. Ця форма дозволяє створити безпечне середовище для постраждалих, підтримати їхню емоційну стабільність та надати конкретні практичні рекомендації щодо захисту та вирішення проблем.

Групові методи та форми роботи включають організацію підтримуючих груп, тренінгів, семінарів та освітніх програм для постраждалих і кривдників. Підтримуючі групи допомагають постраждалим відчувати соціальну підтримку, зменшити почуття ізоляції та формувати навички безпечної взаємодії з іншими людьми. Групові тренінги з емоційної саморегуляції, розвитку комунікативних та соціальних компетенцій дозволяють зміцнити психологічну стійкість постраждалих і підвищити їхню здатність протистояти насильству [19, с. 91].

Особливе місце займає *кризова інтервенція*, яка застосовується у випадках безпосередньої загрози життю або здоров'ю постраждалих. Соціальний працівник оперативно реагує на ситуацію, надає термінову психологічну підтримку, організовує тимчасове житло, медичну допомогу та юридичний супровід. Ця форма роботи вимагає високої кваліфікації та здатності швидко оцінювати ризики та приймати рішення у стресових умовах [1].

Профілактичні методи соціальної роботи спрямовані на зниження рівня насильства у сім'ї та формування здорових моделей взаємодії. Вони включають освітні програми, інформаційні кампанії, роботу з потенційними кривдниками та сім'ями групи ризику. Методики профілактики передбачають навчання навичкам конструктивного вирішення конфліктів, управління агресією, підвищення соціальної компетентності та формування нетерпимості до насильницької поведінки.

Міжвідомча взаємодія та координація є додатковою формою соціальної роботи, що передбачає об'єднання зусиль соціальних служб, правоохоронних органів, медичних установ, освітніх закладів та громадських організацій. Соціальні працівники організовують інформаційний обмін, контролюють виконання заходів щодо захисту постраждалих та забезпечують комплексне вирішення проблем, що виникають унаслідок насильства [3, с. 111].

Таким чином, форми та методи соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства поєднують індивідуальну підтримку, групові

програми, кризове втручання, профілактичні заходи та міжвідомчу координацію. Комплексне застосування цих форм і методів забезпечує ефективний захист постраждалих, зниження ризику повторного насильства та соціальну реабілітацію осіб, які опинилися у ситуації насильства.

Аналіз соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства свідчить про її ключове значення для захисту постраждалих, профілактики насильства та соціальної реабілітації кривдників. Соціальні працівники виконують комплексні функції: забезпечують безпеку постраждалих, надають психологічну та соціально-педагогічну підтримку, здійснюють роботу з кривдниками, а також координують міжвідомчу взаємодію державних та громадських інституцій.

Форми та методи соціальної роботи включають індивідуальні консультації, групові тренінги, кризову інтервенцію, профілактичні програми та міжвідомчу координацію. Такий комплексний підхід дозволяє ефективно реагувати на випадки насильства, підтримувати постраждалих, знижувати ризик повторних конфліктів і формувати нетерпимість до насильства в суспільстві.

Отже, соціальна робота є невід'ємною складовою системи протидії домашньому насильству, поєднуючи захист, підтримку та профілактику, що забезпечує комплексний підхід до вирішення проблеми та підвищує ефективність діяльності соціальних служб і держави в цілому.

Висновки до першого розділу

Перший розділ дослідження, присвячений теоретичним основам проблеми попередження домашнього насильства, дозволив систематизувати наукові підходи до визначення сутності цього явища, його ознак, видів, причин та наслідків, а також розглянути нормативно-правове забезпечення та роль соціальної роботи у сфері протидії насильству. Аналіз літератури показав, що домашнє насильство є комплексним соціальним явищем, що проявляється у фізичних, психологічних, сексуальних та економічних формах і завдає значної шкоди фізичному та психічному здоров'ю постраждалих, порушує соціальні зв'язки та створює серйозні соціальні та економічні наслідки.

Теоретичне вивчення причин домашнього насильства вказує на взаємодію соціальних, психологічних, культурних і економічних факторів, що створюють умови для насильницької поведінки. Особливу увагу слід приділити впливу сімейних традицій, соціальної та економічної нестабільності, проблеми агресивної поведінки та низької правової обізнаності населення.

Нормативно-правова база України, включаючи Конституцію, Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству», положення Кримінального та Адміністративного кодексів, а також підзаконні акти і методичні рекомендації, створює комплексні механізми захисту постраждалих та забезпечує відповідальність кривдників. Інтеграція міжнародно-правових стандартів, таких як Стамбульська конвенція та документи ООН, підвищує ефективність національної системи протидії насильству.

Соціальна робота виступає ключовим інструментом реалізації державної політики у сфері запобігання домашньому насильству. Вона поєднує функції захисту, підтримки, кризового втручання та профілактики. Соціальні працівники забезпечують безпеку постраждалих, психологічну допомогу, роботу з кривдниками та міжвідомчу координацію дій. Використання

індивідуальних та групових форм роботи, профілактичних програм і кризових втручань дозволяє зменшити ризик повторного насильства та сприяє соціальній реабілітації постраждалих.

Таким чином, перший розділ доводить, що комплексне теоретичне розуміння домашнього насильства, ефективне нормативно-правове забезпечення та професійна діяльність соціальних працівників є основою для розробки практичних заходів щодо його попередження, створення безпечного середовища для постраждалих та підвищення ефективності державної політики у цій сфері.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПОПЕРЕДЖЕННІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

2.1. Аналіз діяльності Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради щодо попередження домашнього насильства

Важливим етапом аналізу ефективності державної системи соціального захисту населення є практичне дослідження діяльності соціальних служб у сфері попередження домашнього насильства. Соціальні служби здійснюють комплекс заходів, спрямованих на виявлення випадків насильства, надання допомоги постраждалим особам, проведення профілактичної роботи та координацію взаємодії між різними суб'єктами протидії домашньому насильству.

Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради є спеціалізованою установою соціального захисту населення, діяльність якої спрямована на надання соціальних послуг особам та сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Основною метою діяльності Центру є забезпечення доступної та своєчасної соціальної підтримки населення, попередження соціального неблагополуччя, а також сприяння соціальній адаптації та інтеграції вразливих категорій громадян.

Основними напрямками діяльності закладу є надання соціальних послуг сім'ям, дітям, особам похилого віку, людям з інвалідністю, внутрішньо переміщеним особам та іншим категоріям населення, які потребують підтримки, а саме:

- надання соціальних послуг сім'ям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- попередження домашнього насильства та жорстокого поводження;

- соціальна підтримка осіб похилого віку та людей з інвалідністю, зокрема надання соціально-побутових послуг, допомогу у самообслуговуванні, забезпечення продуктами харчування та медикаментами, організацію догляду вдома;

- профілактична та просвітницька робота, спрямована на формування відповідального батьківства, попередження соціального сирітства, розвиток сімейних цінностей та підвищення правової обізнаності населення.

Структура Центру передбачає діяльність фахівців соціальної роботи, психологів та інших спеціалістів, які забезпечують комплексний підхід до вирішення проблем клієнтів. Працівники закладу здійснюють оцінку потреб отримувачів соціальних послуг, складають індивідуальні плани допомоги та координують взаємодію з іншими установами й організаціями.

Комунальний заклад «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради виконує важливу функцію у системі соціального захисту громади, забезпечуючи підтримку населення та реалізуючи заходи щодо попередження домашнього насильства на місцевому рівні.

Діяльність Центру базується на принципах конфіденційності, комплексності, доступності соціальних послуг та міжвідомчої взаємодії.

Одним із основних напрямів роботи є *виявлення осіб та сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах і можуть постраждати від домашнього насильства*. Фахівці соціальної роботи здійснюють соціальне інспектування, відвідують сім'ї за місцем проживання, аналізують умови життя та проводять оцінку потреб. Інформація про можливі випадки насильства може надходити від правоохоронних органів, закладів освіти, медичних установ, сусідів або безпосередньо від постраждалих осіб.

У разі виявлення випадку домашнього насильства працівники Центру проводять *оцінку рівня безпеки та ризиків*, визначають потреби постраждалої особи та складають індивідуальний план надання соціальних послуг. Особлива увага приділяється забезпеченню безпеки дітей, жінок, осіб похилого віку та

людей з інвалідністю, які належать до найбільш уразливих категорій населення.

Важливе місце в організації роботи займає *соціальний супровід постраждалих осіб*, який включає психологічне консультування, інформаційну підтримку, допомогу в оформленні документів, сприяння у зверненні до поліції, суду чи медичних установ. За необхідності фахівці Центру направляють постраждалих до спеціалізованих служб підтримки, кризових кімнат або притулків.

Центр також активно здійснює *профілактичну та просвітницьку діяльність*. Працівники проводять бесіди, тематичні заходи, тренінги та інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо проблеми домашнього насильства, формування ненасильницьких моделей поведінки та інформування про можливості отримання допомоги. Значна увага приділяється роботі з молоддю та сім'ями групи ризику.

Ефективність діяльності Центру забезпечується завдяки *міжвідомчій взаємодії* з правоохоронними органами, службою у справах дітей, закладами освіти, медичними установами та органами місцевого самоврядування. Така співпраця дозволяє своєчасно реагувати на випадки насильства, координувати дії різних служб та забезпечувати комплексну підтримку постраждалих осіб.

Організація роботи Центру у сфері попередження домашнього насильства має комплексний характер і поєднує виявлення випадків насильства, соціальний супровід, профілактичну діяльність та міжвідомчу взаємодію, що сприяє підвищенню ефективності соціального захисту населення громади.

У діяльності Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради щодо попередження домашнього насильства застосовуються різноманітні *форми та методи соціальної роботи*, спрямовані на виявлення випадків насильства, підтримку постраждалих осіб, профілактику повторних проявів насильницької поведінки та підвищення рівня обізнаності населення. Використання комплексного підходу дозволяє

забезпечити ефективне реагування на проблеми сімей та осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Однією з основних форм роботи є *індивідуальне консультування*, під час якого фахівці соціальної роботи надають психологічну, інформаційну та соціально-правову допомогу постраждалим особам. У процесі консультування здійснюється оцінка потреб клієнта, аналіз рівня небезпеки та визначення подальших заходів підтримки. Соціальні працівники допомагають постраждалим усвідомити свої права, знайти шляхи виходу із кризової ситуації та отримати доступ до необхідних соціальних послуг.

Важливою формою діяльності є *соціальний супровід сімей*, які перебувають у складних життєвих обставинах або належать до групи ризику. Соціальний супровід передбачає систематичну роботу з сім'єю, проведення профілактичних бесід, моніторинг умов проживання, допомогу у вирішенні соціально-побутових проблем та координацію взаємодії з іншими установами. Така форма роботи спрямована на попередження загострення конфліктів і виникнення насильства в сім'ї.

У роботі Центру активно використовуються *профілактичні та просвітницькі методи*. Працівники організовують тематичні лекції, тренінги, інформаційні акції, бесіди та круглі столи, присвячені проблемі домашнього насильства. Ці заходи спрямовані на формування правової обізнаності населення, розвиток навичок ненасильницького спілкування, відповідального батьківства та конструктивного вирішення конфліктів. Особлива увага приділяється роботі з молоддю та учнівською молоддю.

Одним із важливих методів є *кризове втручання*, яке застосовується у випадках безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалих осіб. У таких ситуаціях фахівці оперативно реагують на звернення, взаємодіють із поліцією, медичними закладами та іншими службами, забезпечують психологічну підтримку та сприяють направленню постраждалих до безпечного місця перебування.

Крім того, ефективним методом роботи є *міжвідомча взаємодія*, яка передбачає співпрацю Центру з правоохоронними органами, службою у справах дітей, закладами освіти, медичними установами та громадськими організаціями. Така взаємодія дозволяє комплексно вирішувати проблеми постраждалих осіб та забезпечувати своєчасне реагування на випадки домашнього насильства.

Форми та методи соціальної роботи, які застосовуються Центром, мають комплексний характер і спрямовані на захист постраждалих осіб, профілактику насильства та формування безпечного соціального середовища у громаді.

Ефективна протидія домашньому насильству неможлива без налагодженої *міжвідомчої взаємодії між різними установами та організаціями*, діяльність яких спрямована на захист прав постраждалих осіб і попередження насильства. У роботі Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради міжвідомча співпраця є важливим елементом організації соціальної роботи та забезпечення комплексного підходу до вирішення проблеми домашнього насильства.

Центр активно взаємодіє з правоохоронними органами, які здійснюють оперативне реагування на повідомлення про випадки насильства, проводять оцінку ризиків та застосовують заходи правового впливу щодо кривдників. У разі виявлення випадків домашнього насильства соціальні працівники та представники поліції координують свої дії з метою забезпечення безпеки постраждалих осіб та організації подальшого соціального супроводу.

Важливе значення має співпраця із закладами освіти, оскільки педагогічні працівники часто першими помічають ознаки насильства у дітей або проблеми у сімейному середовищі. Спільна робота дозволяє своєчасно виявляти сім'ї групи ризику, проводити профілактичні заходи та надавати необхідну допомогу дітям і батькам.

Центр також взаємодіє з медичними установами, які здійснюють первинне обстеження постраждалих осіб, фіксують тілесні ушкодження та

надають медичну і психологічну допомогу. Значну роль у системі міжвідомчої співпраці відіграють служби у справах дітей, органи місцевого самоврядування та громадські організації, які сприяють організації соціальної підтримки, проведенню інформаційно-просвітницьких заходів та реалізації профілактичних програм.

Міжвідомча взаємодія забезпечує комплексний підхід до попередження домашнього насильства, дозволяє оперативно реагувати на випадки насильства та підвищує ефективність соціального захисту постраждалих осіб у громаді.

Ефективність роботи Центру проявляється насамперед у забезпеченні доступності соціальних послуг для населення громади, своєчасному виявленні сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, та організації комплексної підтримки постраждалих осіб.

Важливим показником ефективності є систематичне проведення профілактичної роботи серед населення. Працівники Центру здійснюють інформаційно-просвітницьку діяльність, проводять бесіди, тренінги, тематичні акції та консультації, спрямовані на формування негативного ставлення до насильства та підвищення рівня правової обізнаності громадян. Завдяки цьому мешканці громади отримують більше інформації про механізми захисту своїх прав та можливості отримання допомоги у випадках домашнього насильства.

Позитивним аспектом діяльності Центру є налагоджена взаємодія з правоохоронними органами, закладами освіти, медичними установами та службою у справах дітей. Така співпраця дозволяє оперативно реагувати на повідомлення про випадки насильства, проводити оцінку потреб постраждалих осіб та організовувати комплексний соціальний супровід. Важливу роль відіграє також індивідуальний підхід до кожного випадку, що дає можливість враховувати особливості конкретної сім'ї або особи.

Разом із тим у діяльності Центру існують певні труднощі та проблеми. Однією з основних є недостатнє матеріально-технічне забезпечення та

обмежені кадрові ресурси, що ускладнює можливість оперативного реагування та надання широкого спектра соціальних послуг. Проблемою залишається також недостатній рівень обізнаності окремих громадян щодо механізмів отримання допомоги, через що частина випадків домашнього насильства залишається прихованою.

Крім того, складність роботи зумовлюється психологічною залежністю постраждалих осіб від кривдників, небажанням звертатися по допомогу та страхом осуду з боку суспільства. Це потребує посилення профілактичної роботи та впровадження нових методів соціальної підтримки.

Діяльність Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради щодо попередження домашнього насильства є важливою складовою системи соціального захисту населення громади. Незважаючи на наявні труднощі, Центр забезпечує комплексну підтримку постраждалих осіб, здійснює профілактичну діяльність та сприяє формуванню безпечного соціального середовища.

Таким чином, аналіз діяльності Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради засвідчив важливу роль установи у системі попередження домашнього насильства на рівні територіальної громади. Центр забезпечує комплексний підхід до вирішення проблеми домашнього насильства шляхом поєднання соціального супроводу, консультативної допомоги, профілактичної роботи та міжвідомчої взаємодії.

У ході дослідження встановлено, що основними напрямками діяльності Центру є виявлення сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, оцінка потреб постраждалих осіб, організація соціальної підтримки та проведення інформаційно-просвітницьких заходів. Важливим аспектом роботи є співпраця з правоохоронними органами, закладами освіти, медичними установами та службою у справах дітей, що дозволяє забезпечувати своєчасне реагування на випадки домашнього насильства.

Разом із позитивними результатами виявлено низку проблем, серед яких недостатнє ресурсне забезпечення, обмежені кадрові можливості та

недостатня обізнаність населення щодо механізмів отримання допомоги. Це свідчить про необхідність удосконалення форм і методів соціальної роботи, посилення профілактичної діяльності та підвищення професійної компетентності фахівців.

Отже, діяльність Центру є важливою складовою системи соціального захисту населення та потребує подальшого розвитку й удосконалення з метою підвищення ефективності попередження домашнього насильства у громаді.

2.2 Розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності соціальних працівників щодо попередження домашнього насильства

Підвищення ефективності діяльності соціальних працівників у сфері попередження домашнього насильства є важливою умовою забезпечення належного рівня соціального захисту населення та своєчасного реагування на випадки насильства. Сучасні соціальні виклики, зростання кількості випадків домашнього насильства та складність роботи з постраждалими особами потребують удосконалення форм, методів і організаційних механізмів соціальної роботи.

Нами було розроблено практичні рекомендації спрямовані на підвищення професійної компетентності фахівців, покращення міжвідомчої взаємодії, удосконалення профілактичної діяльності та забезпечення комплексної підтримки постраждалих осіб.

Необхідність удосконалення діяльності соціальних працівників у сфері попередження домашнього насильства зумовлена зростанням масштабів цієї соціальної проблеми та ускладненням умов роботи з постраждалими особами і сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах. Домашнє насильство має багатогранний характер і супроводжується серйозними психологічними, соціальними та правовими наслідками, що потребує від соціальних працівників високого рівня професійної підготовки, практичних навичок та здатності оперативно реагувати на кризові ситуації.

Сучасна практика соціальної роботи свідчить про наявність низки проблем, які знижують ефективність діяльності фахівців у сфері попередження домашнього насильства:

- недостатній рівень ресурсного забезпечення соціальних служб, що обмежує можливості надання якісних та своєчасних соціальних послуг. Водночас значне навантаження на соціальних працівників ускладнює індивідуальний підхід до кожного випадку та проведення системної профілактичної роботи;

- потреба у підвищенні професійної компетентності фахівців. Робота з постраждалими особами потребує знань у сфері психології, права, конфліктології та кризового консультування. Крім того, соціальні працівники повинні володіти навичками оцінки ризиків, кризового втручання, медіації та міжвідомчої взаємодії;

- вдосконалення профілактичної діяльності, спрямованої на формування у населення нетерпимого ставлення до насильства, підвищення правової обізнаності та популяризацію ненасильницьких моделей поведінки. Значна частина випадків домашнього насильства залишається прихованою через страх постраждалих звертатися по допомогу, тому важливим завданням соціальних працівників є створення довірливого середовища та забезпечення доступності соціальних послуг.

Удосконалення діяльності соціальних працівників у сфері попередження домашнього насильства є необхідною умовою підвищення ефективності соціального захисту населення, забезпечення своєчасної допомоги постраждалим особам та розвитку комплексної системи протидії домашньому насильству.

1. Підвищення професійної компетентності соціальних працівників є одним із ключових напрямів удосконалення діяльності у сфері попередження домашнього насильства. Ефективність роботи фахівців значною мірою залежить від рівня їхніх професійних знань, практичних навичок та готовності

працювати з кризовими ситуаціями, що виникають у процесі взаємодії з постраждалими особами та сім'ями групи ризику. Основні напрями:

1.1 Підвищення кваліфікації та професійне навчання соціальних працівників. Регулярна участь у семінарах, тренінгах, вебінарах та спеціалізованих курсах сприяє оновленню знань щодо сучасних методів соціальної роботи, змін у законодавстві та механізмів міжвідомчої взаємодії. Особливо важливим є навчання з питань кризового втручання, оцінки ризиків та роботи з постраждалими особами, які перебувають у стані психологічної травми.

1.2 Розвиток практичних навичок комунікації та консультування. Соціальні працівники повинні вміти встановлювати довірливий контакт із клієнтами, проводити індивідуальні бесіди, надавати емоційну підтримку та допомагати у вирішенні конфліктних ситуацій. Для цього необхідно вдосконалювати навички активного слухання, медіації, ненасильницького спілкування та психологічної підтримки.

1.3 Формування стресостійкості та профілактика професійного вигорання. Робота з випадками домашнього насильства супроводжується значним емоційним навантаженням, тому соціальні працівники потребують психологічної підтримки, супервізії та програм професійного відновлення. Проведення тренінгів із саморегуляції, управління емоціями та подолання стресу сприяє підвищенню ефективності професійної діяльності.

1.4 Удосконалення навичок міжвідомчої взаємодії. Соціальні працівники повинні вміти ефективно співпрацювати з правоохоронними органами, медичними установами, освітніми закладами та громадськими організаціями. Це забезпечує комплексний підхід до вирішення проблем постраждалих осіб та підвищує результативність соціальної роботи.

Підвищення професійної компетентності соціальних працівників потребує системного підходу, що поєднує професійне навчання, розвиток практичних навичок, психологічну підтримку та вдосконалення міжвідомчої

співпраці, що є необхідною умовою ефективного попередження домашнього насильства.

2. Удосконалення форм і методів соціальної роботи щодо попередження домашнього насильства є важливим напрямом підвищення ефективності діяльності соціальних працівників та системи соціального захисту загалом. Сучасні соціальні виклики потребують впровадження нових підходів до роботи з постраждалими особами, сім'ями групи ризику та кривдниками, а також удосконалення профілактичної діяльності у громаді.

2.1 Впровадження інноваційних технологій соціальної роботи, які дозволяють підвищити доступність та ефективність соціальних послуг. До таких технологій належать онлайн-консультування, дистанційна психологічна підтримка, використання електронних інформаційних платформ для надання консультацій та поширення інформації про механізми захисту постраждалих осіб. Це особливо актуально для жителів віддалених населених пунктів або осіб, які не мають можливості особисто звернутися до соціальних служб.

2.2 Розширення профілактичної та просвітницької роботи серед населення. Соціальні працівники повинні активно проводити тематичні тренінги, лекції, бесіди та інформаційні кампанії, спрямовані на формування нетерпимого ставлення до насильства, розвиток навичок ненасильницького спілкування та підвищення правової обізнаності громадян. Особлива увага має приділятися роботі з молоддю, батьками та сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах.

2.3 Посилення індивідуального підходу у роботі з постраждалими особами та сім'ями. Соціальна робота повинна враховувати психологічний стан клієнта, рівень ризику повторного насильства, соціальні умови життя та потреби конкретної особи. Для цього доцільно вдосконалювати методи оцінки потреб, розробки індивідуальних планів допомоги та соціального супроводу.

2.4 Розвиток кризового втручання та реабілітаційної роботи. Соціальні працівники повинні мати можливість оперативно реагувати на випадки насильства, забезпечувати тимчасову підтримку постраждалих осіб та сприяти

їх психологічному й соціальному відновленню. Доцільним є також розширення програм роботи з кривдниками, спрямованих на корекцію агресивної поведінки та попередження повторних випадків насильства.

Удосконалення форм і методів соціальної роботи щодо попередження домашнього насильства передбачає впровадження сучасних технологій, посилення профілактичної діяльності, індивідуалізацію соціальної підтримки та розвиток кризових і реабілітаційних програм, що сприятиме підвищенню ефективності соціального захисту населення.

3. *Посилення міжвідомчої взаємодії та співпраці* є одним із найважливіших напрямів підвищення ефективності діяльності соціальних працівників щодо попередження домашнього насильства. Оскільки проблема домашнього насильства має комплексний характер, її вирішення потребує скоординованої діяльності різних установ та організацій, які здійснюють соціальний захист, правову підтримку, медичну допомогу та профілактичну роботу.

3.1 *Співпраця соціальних служб із правоохоронними органами.* Оперативний обмін інформацією між фахівцями соціальної роботи та поліцією дозволяє своєчасно реагувати на випадки насильства, проводити оцінку ризиків та забезпечувати безпеку постраждалих осіб. Ефективна координація дій сприяє швидкому прийняттю рішень щодо соціального супроводу, тимчасового захисту постраждалих та притягнення кривдників до відповідальності.

3.2 *Співпраця із закладами освіти та охорони здоров'я.* Працівники освітніх установ можуть виявляти ознаки насильства у дітей та інформувати відповідні служби про проблемні сім'ї. Медичні працівники, своєю чергою, здійснюють первинне обстеження постраждалих, фіксують тілесні ушкодження та надають необхідну медичну й психологічну допомогу. Спільна діяльність цих установ дозволяє своєчасно виявляти випадки насильства та забезпечувати комплексну підтримку постраждалих осіб.

3.3 Співпраця з громадськими організаціями та благодійними фондами, які реалізують програми підтримки постраждалих, організовують інформаційно-просвітницькі кампанії та надають гуманітарну допомогу. Залучення громадського сектору сприяє розширенню спектра соціальних послуг та підвищенню доступності допомоги для населення.

3.4 Проведення спільних навчань, семінарів та тренінгів для представників різних установ. Це сприятиме формуванню єдиного підходу до роботи з випадками домашнього насильства, удосконаленню механізмів комунікації та підвищенню професійної компетентності фахівців.

Посилення міжвідомчої взаємодії та співпраці забезпечує комплексний підхід до попередження домашнього насильства, сприяє оперативному реагуванню на випадки насильства та підвищує ефективність соціального захисту постраждалих осіб.

Задля вдосконалення діяльності соціальних працівників, розширення системи соціальних послуг та формування комплексного підходу до захисту постраждалих осіб нами сформовано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності попередження домашнього насильства повинні бути спрямовані:

- підвищення рівня професійної підготовки соціальних працівників шляхом систематичного проведення тренінгів, семінарів і курсів підвищення кваліфікації. Особливу увагу доцільно приділяти розвитку навичок кризового втручання, психологічного консультування, оцінки ризиків та роботи з постраждалими особами, які перебувають у стані психологічної травми. Це дозволить підвищити якість надання соціальних послуг та ефективність реагування на випадки насильства;

- розширення інформаційно-просвітницької роботи серед населення. Доцільно регулярно проводити тематичні лекції, тренінги, інформаційні кампанії та просвітницькі заходи, спрямовані на формування нетерпимого ставлення до насильства, підвищення правової обізнаності громадян та

інформування про можливості отримання допомоги. Особливу увагу необхідно приділяти роботі з молоддю та сім'ями групи ризику;

– удосконалення системи міжвідомчої взаємодії між соціальними службами, правоохоронними органами, медичними закладами, службою у справах дітей та громадськими організаціями. Для цього необхідно налагодити оперативний обмін інформацією, проводити спільні профілактичні заходи та координувати дії щодо підтримки постраждалих осіб;

– розширення доступності соціальних послуг для населення громади. Зокрема, необхідно забезпечити доступ до психологічної допомоги, кризового консультування, тимчасового притулку та соціального супроводу для постраждалих осіб. Ефективним може бути впровадження дистанційних форм консультування та онлайн-підтримки;

– посилити профілактичну роботу з кривдниками, спрямовану на корекцію агресивної поведінки, розвиток навичок самоконтролю та ненасильницького вирішення конфліктів. Це дозволить знизити ризик повторних випадків домашнього насильства.

Таким чином, реалізація практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності попередження домашнього насильства сприятиме вдосконаленню діяльності соціальних працівників, посиленню соціального захисту населення та формуванню безпечного середовища у громаді.

Висновки до другого розділу

У другому розділі дослідження було проаналізовано практичні аспекти діяльності Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради щодо попередження домашнього насильства, а також розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності соціальних працівників у цій сфері. Проведений аналіз дозволив визначити основні напрями роботи Центру, особливості організації соціальної підтримки постраждалих осіб та механізми взаємодії з іншими суб'єктами протидії домашньому насильству.

Установлено, що діяльність Центру має комплексний характер і включає виявлення сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, соціальний супровід, індивідуальне консультування, кризове втручання та проведення профілактичної й просвітницької роботи серед населення. Значну роль у забезпеченні ефективності роботи відіграє міжвідомча взаємодія з правоохоронними органами, закладами освіти, медичними установами, службою у справах дітей та громадськими організаціями. Така співпраця сприяє оперативному реагуванню на випадки домашнього насильства та забезпеченню комплексної допомоги постраждалим особам.

Разом із позитивними результатами діяльності Центру було виявлено низку проблем, серед яких недостатнє ресурсне забезпечення, обмежені кадрові можливості, значне професійне навантаження на соціальних працівників та недостатній рівень обізнаності населення щодо механізмів отримання допомоги. Це свідчить про необхідність удосконалення системи соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства.

У процесі дослідження розроблено практичні рекомендації, спрямовані на підвищення професійної компетентності соціальних працівників, удосконалення форм і методів соціальної роботи, посилення міжвідомчої взаємодії та розширення доступності соціальних послуг для населення. Особлива увага приділена необхідності розвитку профілактичної діяльності,

впровадженню сучасних технологій соціальної роботи та підвищенню ефективності інформаційно-просвітницьких заходів.

Таким чином, результати другого розділу підтверджують важливу роль соціальних працівників у системі попередження домашнього насильства та необхідність подальшого вдосконалення практичної діяльності соціальних служб з метою забезпечення ефективного соціального захисту населення.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було досягнуто поставленої мети та виконано визначені завдання щодо вивчення ролі соціальних працівників у попередженні домашнього насильства.

1. Проаналізовано поняття, сутність, причини та форми домашнього насильства. Встановлено, що домашнє насильство є складним соціальним явищем, яке проявляється у фізичній, психологічній, сексуальній та економічній формах і має системний характер. Визначено, що причинами виникнення домашнього насильства є сукупність соціально-економічних, психологічних, культурних та сімейних факторів. Доведено, що наслідки домашнього насильства негативно впливають на фізичний, психічний та соціальний стан особистості, а також створюють загрозу стабільності сімейних відносин і суспільства загалом.

2. Досліджено нормативно-правове забезпечення протидії домашньому насильству в Україні. З'ясовано, що правову основу становлять Конституція України, Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», норми Кримінального та Адміністративного кодексів, а також міжнародно-правові акти, зокрема Стамбульська конвенція та документи ООН. Встановлено, що законодавство визначає механізми захисту постраждалих осіб, повноваження суб'єктів протидії насильству та напрями міжвідомчої взаємодії.

3. Охарактеризовано зміст, функції та напрями соціальної роботи у сфері попередження домашнього насильства. Визначено, що соціальна робота поєднує профілактичну, консультативну, захисну та реабілітаційну функції. Соціальні працівники здійснюють виявлення випадків насильства, соціальний супровід постраждалих осіб, кризове втручання, інформаційно-просвітницьку діяльність та координацію взаємодії між різними установами й організаціями.

4. Проаналізовано діяльність Комунального закладу «Центр надання соціальних послуг» Богданівської сільської ради щодо попередження домашнього насильства. Встановлено, що Центр забезпечує комплексну підтримку постраждалих осіб, здійснює профілактичну роботу та взаємодіє з правоохоронними органами, закладами освіти та охорони здоров'я. Разом із тим виявлено проблеми, пов'язані з недостатнім ресурсним забезпеченням, професійним навантаженням та необхідністю вдосконалення форм і методів соціальної роботи. На основі проведеного аналізу розроблено практичні рекомендації щодо підвищення професійної компетентності соціальних працівників, посилення міжвідомчої взаємодії, удосконалення профілактичної діяльності та розширення доступності соціальних послуг.

Таким чином, результати дослідження підтверджують важливу роль соціальних працівників у системі попередження домашнього насильства та необхідність подальшого вдосконалення діяльності соціальних служб з метою забезпечення ефективного соціального захисту населення.

ДЕКЛАРАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ГШІ

Автори заявляють про використання генеративного ШІ у процесі дослідження та підготовки рукопису. Відповідно до таксономії GAIDeT (2025), наведені нижче завдання були делеговані інструментам генеративного ШІ за повного людського нагляду:

- Генерування ідей
- Вибір методів дослідження
- Вичитування та редагування
- Виявлення трендів

Використаний інструмент генеративного ШІ: ChatGPT.

Повну відповідальність за фінальний рукопис несуть автори.

Інструменти генеративного ШІ не зазначаються як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати.

Декларацію подала: Юлія ТКАЧОВА

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балутіна О., Кузьмін В., Кузьміна М. Діяльність притулків для жінок, які постраждали від домашнього насильства в Україні: проблеми та перспективи. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Соціальна робота.* 2022. № 8. Т. 1. <https://doi.org/10.17721/2616-7786.2022/8-1/2>.
2. Біловол О. Психологічне насильство як вид домашнього насильства. *Підприємництво, господарство і право.* 2021. № 4(302). С. 215-221.
3. Блага А. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 208 с.
4. Ботнаренко І. Сексуальне насильство як форма домашнього насильства. *Dictum Factum.* 2026. № 1(19). <https://doi.org/10.32703/2663-6352/2026-1-19-326-335>.
5. Бугайчук К., Дрозд В. Поняття, види та механізми вчинення домашнього насильства. *Current Problems of the Development of Science: Trends and Innovations: proceedings of the XIX International Scientific and Practical Conference (Oslo, Norway, May 13-16, 2025).* Oslo, Norway, 2025. С. 163-166.
6. Веретенко Т., Климчук Я. Технології соціальної роботи із жінками, які постраждали від домашнього насильства. *Актуальні питання гуманітарних наук.* 2020. № 33. С. 286-291.
7. Гром Н. Адміністративні процедури протидії домашньому насильству: поняття та ознаки. *Публічне право.* 2025. № 1(57). С. 22-29.
8. Дуля А., Діброва О. Сімейне насильство як соціальна проблема. *Соціальна робота: реалії та перспективи:* зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 9-10 трав. 2024 р.). м. Полтава, 2024. С. 15-17.
9. Коваленко І. Поняття та види домашнього насильства в Україні. *Наука і техніка сьогодні.* 2024. № 5(33). С. 131-140.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення : документ № 8073-X від 10.06.2017 р. : станом на 11.12.2025 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

11. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству : документ № 994_001-11 від 11.05.2011 р. : станом на 20.06.2022 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

12. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок : документ № 995_207 від 18.12.1972 р. : станом на 06.10.1999 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text.

13. Конвенція ООН про права дитини : документ № 995_021 від 20.11.1989 р. : станом на 16.11.2023 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text.

14. Конституція України : документ № 254к/96-ВР від 28.06.1996 р. : станом на 01.01.2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

15. Котова Л. Сучасні форми домашнього насильства: кримінально-правова характеристика. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2025. № 49. <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2025-49-1-171-183>.

16. Кравченко О., Заболотна О., Скочко М. Аспекти соціальної роботи з жінками, які зазнали насилля. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2019. № 3. <https://doi.org/10.31499/.3.2019.190395>.

17. Кримінальний кодекс України : документ № 2341-III від 05.04.2001 р. : станом на 15.04.2026 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

18. Марценюк Л. Удосконалення сутності поняття «домашнє насильство». *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2(123). С. 203-209.

19. Мироненко А., Кульмін М. Теоретичні засади соціальної роботи з жертвами насильства. *Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі*: матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 15 жовт. 2025 р.). Запоріжжя, 2025. С. 90-96.

20. Мілорадова Н. Ретроспективний аналіз науково-психологічних концепцій домашнього насильства. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4(103). С. 377-390.

21. Мірошніченко О., Михайліна Т. Насильство в сім'ї: соціально-правова сутність та засоби протидії. *Історія, філософія, право*. 2016. № 8. Т. 2. С. 142-148.

22. Пекінська декларація та Платформа дій : документ № 995_507 від 15.09.1995 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_507#Text.

23. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України № 2229-VIII від 07.12.2017 р. : станом на 19.12. 2024 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

24. Про насильство в сім'ї : Рекомендація N R (85) 4 Комітету міністрів державам-членам : документ № 994_264 від 26.03.1985 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_264#Text.

25. Репан М. Співвідношення гендерно-обумовленого та домашнього насильства: поняття, характеристика та загальний огляд законодавства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1(116). С. 312-318.

26. Рут'ян Л. Історія і розвиток домашнього насильства над жінками як наукового поняття. *Молодь і ринок*. 2021. № 5/191. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.232824>.

27. Сачук О., Ростовська К., Ростовська Т. Навчальні потреби соціальних працівників/ць для роботи з випадками домашнього та/або гендерно зумовленого насильства на рівні громади. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2026. № 1(16). [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(16\).2026.355825](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(16).2026.355825).

28. Сімейний кодекс України : документ № 2947-III від 10.01.2002 р. : станом на 04.03.2026 р. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.

29. Соціальна робота з сім'ями: теорії моделі, ефективні практики: колективна монографія. / Кол. авт. : С. Чернета, В. Петрович, Л. Мартіросян, А. Колосок, Є. Дурманенко, І. Бичук, В. Майборода, А. Конончук, О. Бєлкіна-Ковальчук, В. Петрук, Н. Корпач, Т. Мартинюк, А. Скіць, В. Лютий; за загальною редакцією В. Петровича, С. Чернети. Луцьк : ФОП Гадяк Жанна Володимирівна, друкарня «Волиньполіграф», 2021, 323 с.

30. Тимчишин А., Тичина Д. Доктринальні підходи до кримінально-правових ознак домашнього насильства відносно дітей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право*. 2024. № 82. Т. 3. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.6>.

31. Тичина Д. Доктринальні підходи до визначення домашнього насильства та його ознак. *Держава та регіони. Серія : Право*. 2023. № 2(80). С. 227-233.

32. Шамрицький Д. Поняття «злочин, пов'язаний з домашнім насильством»: тлумачення та застосування у судовій практиці. *Історико-правовий часопис*. 2024. № 1. Т. 22. <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2024-1/11>.

33. Шевченко С. Поняття правопорушень, пов'язаних з домашнім насильством, та співвідношення з поняттям домашнього насильства. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2(121). С. 341-346.

34. Шиделко А., Шимко Л. Сутність поняття та види домашнього насильства над жінками. *Innovations And Prospects Of World Science: Proceedings of II International Scientific and Practical Conference (Vancouver, Canada, 6-8 October 2021)*. Vancouver, Canada. С. 386-394.

35. Юрків Я. Сутність та зміст соціального феномену “наси́льство в сім’ї”. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*. 2013. Вип. 27. С. 234-237.

36. Suchikova Y., Tsybuliak N.; Teixeira da Silva J. A.; Nazarovets S. GAIDeT (Generative AI Delegation Taxonomy): A taxonomy for humans to delegate tasks to generative artificial intelligence in scientific research and publishing. *Accountability in Research*, in press. 2025. <https://doi.org/10.1080/08989621.2025.2544331> (дата звернення: 19.04.2025).